

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 9 Sayı: 46 Volume: 9 Issue: 46

Ekim 2016

October 2016

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

934 (1528) TARİHLİ BİR BELGEYE GÖRE RUMELİ'DE KADILIK MÜESSESİ
THE INSTITUTION OF JUDGESHIP IN RUMELIA ACCORDING TO A NEW DOCUMENT DATED 934
HIJRI (1528)

Ercan ALAN*

Öz

Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluş sürecinden beri var olduğunu bildiğimiz kadılık müessesesi hakkında, kaynaklarda XVI. yüzyılın ikinci yarısına kadar fazla bilgi yoktur. Müessese hakkındaki temel kaynaklar olan kadiasker ruznamçe defterlerinin ve ruus defterlerinin ilk örnekleri XVI. yüzyılın ikinci yarısından itibaren görülmektedir. Ancak bu dönemden öncesine ait bazı küçük defterler hem kadılık ve kazalar ve hem de müderrislik hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Burada 934 (1528) tarihli bazı Rumeli kazalarına yapılan kadı tayinini içeren bir defter incelenecektir. Buradaki kayıtlardan elde edilen bilgiler, XVI. yüzyılın ikinci yarısındaki ve XVII. yüzyıl Rumeli kadiaskerliği ruznamçelerindeki bilgilerle kıyaslanarak, hem kadılık sistemindeki hem de Rumeli kazalarındaki değişim değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: XVI. Yüzyıl, XVII. Yüzyıl, İlimiye, Kadı, Kadiasker, Kadiasker Ruznamçesi, Kaza, Rumeli.

Abstract

There is not much information at sources until the second half of the 16th century about institution of judgeship that we know since the foundation of the Ottoman Empire. The first examples of the basic resources about the institution of judgeship, Kadiasker ruznamçe registers and ruus registers have been recorded since the second half of the 16th century. However, some short registers belonging before this period provide important information about both judgeships, towns (kaza) and müderris (professor). Here, a register, dated 934 Hijri (1528) and containing information about the kadıs who were appointed to some Rumelia towns, will be investigated. The information obtained from the register will be compared with information from Rumelia kadiasker ruznamçe registers belonging the second half of 16th century and 17th century and change in system of judgeship and towns of Rumelia will be evaluated.

Keywords: 16th Century, 17th Century, Judgeship, Kadı, Kadiasker, Learned Group, Rumelia, Ruznamçe, Town.

Giriş

Osmanlı Devleti'nin kuruluş döneminden itibaren var olduğunu bildiğimiz kadılık müessesesi hakkında, erken dönem kroniklerindeki bilgi kırıntılarını istisna tutarsak, günümüze ulaşan ilk belgeler XVI. yüzyılın ilk yarısına aittir. Bu dönemde Anadolu'daki sancak ve bu sancaklara bağlı kazalar, bu kazaların başındaki kadılar, bunların yevmiyeleri ve görev süreleri ile Anadolu'daki medrese ve müderrislerin listesini içeren bazı defterler yayınlanmasına rağmen¹ Rumeli ile alakalı kayıtlar; bir tanesi hariç, bulunamamış ve yayınlanmamıştır.² Osmanlı ilmiye teşkilatı için temel kaynak olan kadiasker ruznamçe defterleri ile ruus defterlerinin XVI. yüzyılın ikinci yarısından itibaren tutulmaya başlandığı düşünülürse bu belgenin Rumeli'deki kadılık müessesesi için ne kadar değerli bir kaynak olduğu anlaşılır.

İncelememize konu olan defter, Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi'nde (TSMA) 5604 numara ile kayıtlıdır. Defterin ilk kısmında müderrislere ilişkin kayıt yer almaktadır. Burası "Defter-i Müderrisîn-i Mansûbîn ki Bilâ-azl Medrese Tasarruf İtdüklerinin Zamânı Üç Yıl ve Dahi Ziyâde Olmuşdur. Tahrîren fi evâhir-i Evvelî'l-cumâdeyn li-sene erba' ve selâsîn ve tis'a-mie" başlığı ile başlamaktadır. Buradan itibaren 3b numaralı varağa kadar toplam 42 adet müderris kaydı yer almaktadır. 3b numaralı varaktan itibaren kadılık kayıtları başlamakta olup 5b numaralı varağın sonuna kadar toplamda 50 adet kadılık kaydı bulunmaktadır. Kadılık kayıtları ise "Defter-i kuzât-ı mansûbîn ki bilâ-azl kazâ tasarruf eylediklerinin zamânı üç yıl veya dahi ziyâde olmuşdur. Tahrîren fi evâhir-i Evvelî'l-cumâdeyn li-sene erba' ve selâsîn ve tis'a-mie" başlığını taşır. Bu başlıklardan anlaşıldığına göre defterde sadece üç yıl veya daha uzun süre görev yapan müderris ve kadıların kayıtları yer almaktadır. Çünkü bu tarihte Rumeli'deki kaza sayısının elliden fazla, 1522 tarihli bir kaynağa göre³; hemen hemen aynı tarihli bir başkasına göre ise 172⁴ tane,

* Arş. Gör. Dr., Bitlis Eren Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, e-mail: alanercan@gmail.com

¹ Anadolu kazaları, kadıları ve Anadolu'daki medrese ve müderrisler hakkında, Turan Gökçe, (1994), "934 (1528) Tarihli Bir Deftere Göre Anadolu Vilayeti Kadılıkları ve Kadıları", 3 Mayıs 1944 50. Yıl Türkcülük Armağanı, İzmir, s. 77-94, aynı yazar, (1994), "Anadolu Vilayetine Dâir 919 (1513) Tarihli Bir Kadı Defteri", Tarih İncelemeleri Dergisi, S. IX, İzmir, s. 163-259, aynı yazar, (1996), "934 (1528) Tarihli Bir Deftere Göre Anadolu Vilayeti Medreseleri ve Müderrisleri", Tarih İncelemeleri Dergisi, S. XI, İzmir, s.163-175.

² Rumeli sancak ve kazaları hakkında bkz., Enver Çakar, (2002), "Kanuni Sultan Süleyman Kanun-nâmesine Göre 1522 Yılında Osmanlı İmparatorluğu'nun İdarî Taksimatı", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 12, S. 1, Elazığ, s. 268-271.

³ Çakar, a.g.m., s. 268-271.

⁴ TSMA, d. 699.

olduğu bilinmektedir. Bu nedenle defterin tutuluş amacının; bir kaza ya da medresede uzun süre görev yapan kadı ve müderrislerin kim olduklarının, varsa önceki görev yerlerinin ve göreve başlama tarihlerinin tespiti olduğu anlaşılmaktadır.

Defterde kayıtlar; önce kaza ismi, ardından kadısının kim olduğu ve yevmiyesinin yazılması şeklinde başlamış, daha sonra ise varsa kadının önceki görev yeri ve buraya ne zaman atandığı şeklinde tamamlanmıştır. Aşağıdaki tablo, defterdeki veriler göz önüne alınarak oluşturulmuştur.

Tablo 1: TSMA 5604 Nolu 934 (1528) Tarihli Deftere Göre Rumeli Kazaları ve Kadıları

Kaza	Atanan Kadı	Tayin Tarihi	Görev Süresi (Yıl)	Yevmiyesi (Akçe)	Önceki Görev Yer(ler)i
Galata	Hasan Çelebi		6	130	Ilıca, Filorina, Çatalca, Yenice-i Vardar (Buraya 21-30 R 928'de Tayin Olundu)
Havâss-ı Kostantiniyye	Pîri		7	70	Kili (Buraya 21-30 Ra 927'de Tayin Olundu)
Havâss-ı Marmara	Hacı	1-10 N 929	5	20	
Limni	Tâceddin	11-20 N 929	5	15	
İpsala	Sinan	21-30 R 931	3	20	
Keşan	Muhyiddin	1-10 Ca 930	4	20	
Pravadi	Muhyiddin El-Yegâni	21-30 N 930	4	40	
Külfetler	Dede	11-20 Ş 929	5	15	
Aydos	Ahmed Çelebi	21-30 Za 930	4	30	
Karinabad	Muslihiddin		4	25	Zağra Yenicesi (Buraya 11-20 N 930'da Tayin Olundu)
Ahyolu	Hüsam		4	40	Akçakızanlık, Kırçova (Buraya 11-20 R 930'da Tayin Olundu)
Kili	Şemseddin	11-20 S 931	3	40	
Drama	Şemseddin	1-10 N 929	5	30	
Zihne	Ömer		4	40	Mizistre (Buraya 11-20 Za 930'da Tayin Olundu)
Üsküb maa Nevâhihi	Derviş Çelebi		4	160	Selanik (Buraya 1-10 R 930'da Tayin Olundu)
Karaverye	Mahmud Çelebi		4	100	Filorina, Çatalca, Manastır, Novaberde (Buraya 21-30 Za 930'da Tayin Olundu)
Hurpişte	Şeyh Mehmed	11-20 Ş 929	5	30	
Görice	Hayreddin	11-20 Ca 930	4	35	
Filibe	Mâli Çelebi		6	170	Gelibolu (Buraya 21-30 928'de Tayin Olundu)
Sofya	Abdi Çelebi	1-10 Za 930	4	130	
Berkofça	Uzun Ahmed	1-10 Ra 930	4	20	
Hasköy	Mehdi	1-10 Ş 930	4	40	
Çernovi	Şemseddin	1-10 Ca 930	4	40	
Foça	Davud Çelebi		4	50	Nertova (Buraya 21-30 Za 930'da Tayin Olundu)
Nertova	Kasım	11-20 C 930	4	50	
Vulçitrin	Bedreddin		7	60	Srebreniçe, Vişegrad (Buraya 11-20 L 927'de Tayin Olundu)
Ustrumca	Hacı Bayram	11-20 S 931	3	50	
İvranya	Alaaddin		4	30	Karinabad (Buraya 11-20 L 930'da Tayin Olundu)
Havâss-ı Prizrin	Muhyiddin	11-20 Ra 930	4	25	
İskenderiye	Muhyiddin		5	30	Çorlu (Buraya 1-10 Z 929'da Tayin Olundu)
Podgoriçe	Abdi	21-30 C 930	4	15	
Avlonya	Fazlullah		5	50	Arnavud Belgradı, İskenderiye (Buraya 21-30 B 929'da Tayin Olundu)
Arnavudbelgradı	Alaaddin		4	70	Vardar Yenicesi (Buraya 1-10 Ş 930'da Tayin Olundu)
Ergirükasrı	Muslihiddin	21-30 Ş 929	5	30	
Delvine	Arab Çelebi	1-10 C 930	4	25	
Depedelen	Aladdin	1-10 C 930	4	20	
Narda	Bedreddin	1-10 B 930	4	50	
Rinyase	Kara Musa	1-10 C 930	4	10	
Grebene	Lütfi		5	20	Pınarhisar (Buraya 1 Z 929'da Tayin Olundu)
Fenar	Hüsam	1-10 S 929	5	40	
Eğriboz	Ebubekir Çelebi	21-30 S 930	4	45	
İstife	Muhyiddin eş-şehîr bi-Arab Siyah		4	35	Livadya (Buraya 1-10 R 930'da Tayin Olundu)
Gördös	Taceddin	21-30 Ra 930	4	25	
Kalavrita	Abdülkerim	21-30 Ş 929	5	60	Balyabadra (Buraya 21-30 Ş 929'da Tayin

	Baklacı-zâde				Olundu)
Kalamete	Muhyiddin	1-10 Ş 930	4	30	
Arhoz	Abdülkerim	21-30 Za 930	4	40	
Moton	Mehmed Çelebi bin İştib-zâde		5	35	Pirvenik (Buraya 1-10 N 929' da Tayin Olundu)
Taman	Hasan	11-20 Ca 930	4	40	
Azak	Hüsam	11-20 B 929	5	30	
Kerş	Hasan	21-30 Za 930	4	15	

Tabloda da görüldüğü üzere defterde, kazaya atanan kadı, yevmiyesi, varsa önceki görev yeri ve tayin tarihi yer aldığı için burada kadıların gelirleri ve görev süreleri incelenecektir.

1. Kadıların Gelirleri

Kadılar maaş şeklinde bir muayyen gelire sahip olmayıp yaptığı işlerden aldıkları harç ve ücretlerle geçinirlerdi. Kadılıklar, her kademedeki vazife için belirlenmiş sabit bir günlük ücrete göre sınıflandırılmıştı. Kadıların bu günlük ücreti ruznamçelerde “yevmî” ya da “yevmiye” şeklinde ifade edilmektedir. Bazı araştırmacılara göre; kadıların geliri, kendi kazalarındaki her bin hane için on akçe olarak hesaplanmaktaydı.⁵ Celalzade Kanunnamesi’nde de bu tespit teyit edilmekte ve “Bir kadılık hâsılı her bin hânedede on akçe mahsul olunup anun üzerine hâsıl bağlanır.”⁶ ifadesi ile kadılık gelirlerinin tahmini bir değer üzerinden itibari olarak hesaplandığını göstermektedir.

Kazanın büyüklüğüne göre kadının alacağı yevmiye miktarı değişmekteydi. Kadıların, kazaların büyüklüğüne göre elde ettikleri bu yevmiyelere ise “mahsûl-i kazâ” denmekteydi. Bu terimin, 989 (1581) tarihli ilk tayin ruznamçesinden itibaren kullanıldığını görmekteyiz. 7 Zilhicce 989 (02.01.1582) tarihli bir kayda göre; Yenibazar kadısı Mahmud arzuhal göndermiş ve bu arzuhalinde, kendi kazasına bağlı köylerin İstar-ı Eflak kazasına bağlanması sonucu mahsûl-i kazâsının azaldığını ve kazasının 130 akçelik bir yer olmaktan çıkıp 50-60 akçelik bir kazaya dönüştüğünü belirtmektedir. Bu sebeple, kadı etrafındaki kadıların mübaşeretinde altında bu köylerin eşit bir şekilde taksim olunmasını istemektedir.⁷ Buradan hem mahsûl-i kazâ tabirinin işaret ettiği anlamı hem de kadıların gelirlerinin tespit şeklini bir ruznamçe kaydı aracılığı ile açık bir şekilde anlamak mümkün olmaktadır.

Kadıların yaptıkları iş karşılığı aldıkları harç ve ücretler zaman zaman düzenlemeye tabi tutulmuştur. İncelememize konu olan bu deftere yakın tarihli bir kanunname de kadıların yevmiyelerine ilişkin bir düzenleme yapılmıştır. Buna göre; kadılar miras malından binde on beş akçe, müraseleden 6, imzadan 12, sicilden 8, nikah akdinden bakire ise 20 akçe alırdı. Nikah akdinden alınan akçenin 5’i mahkeme görevlilerine verilirdi. İtknameden 50 akçe kadı, 10 akçe naib, 6 akçe de emin ve katibler alırdı. Hüccet, nakl-i şehade ve diğer arzlar için de kadılar 20 akçe alır, 5 akçe de huddama verilirdi.⁸

XVI. yüzyılın başlarına kadar, kadıların kaç akçelik yevmiyeler ile kazalara atandıklarına dair bir bilgi günümüze ulaşmamıştır. Kadıların tayin olunduğu kazalardaki günlük ücret miktarlarını gösteren en eski belge; 919 (1513) tarihinde Anadolu eyaletinde görev yapan kadıların yevmiyelerini gösteren bir defterdir. Burada; 232 kadılık bölgesinin 4 ila 300 akçe arasında değişiklik gösteren yevmiyelerle tevcih olduğu göze çarpmaktadır. En yüksek yevmiyeli yer; Hüdavendigâr sancağının merkezi Bursa olup 300 akçe yevmiyeye sahiptir. En düşük yevmiyeli yer ise; yine aynı sancakta yer alan Ermeni kazası olup, 4 akçelik bir yevmiyeye sahiptir. Burada yevmiyelerin küçükten büyüğe doğru, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 18, 19, 20, 22, 23, 25, 27, 30, 35, 40, 45, 50, 55, 80, 90, 100, 130, 150, 300 akçe şeklinde değişen miktarlarda olduğu görülmektedir.⁹

1522 tarihli bir belgede ise Rumeli’deki 169 kazanın yevmiye miktarı verilmiştir. Buradaki en yüksek yevmiyeli yer 400 akçe yevmiye ile İstanbul’dur. Onu 300 akçe yevmiye ile Edirne takip etmektedir. Bu iki kazayı 130 akçe yevmiye ile Gelibolu, Üsküb ve Filibe takip etmektedir. En düşük yevmiyeli yerler ise 10 akçelik yevmiyeye sahip Burgoz, Babaeskisi, İvraca, Temür Yenice, İnasa’dır.¹⁰ Tarih ve içerik olarak bu belgeye çok yakın başka bir kayıta da Rumeli kazalarının en düşük 10; en yüksek 400 akçe yevmiye arasında değişen çeşitli miktarlardaki yevmiyelerle kadılara tevcih edildiğini görmekteyiz.¹¹

⁵ Halil İnalçık, (2007) “Kazasker Ruznamçe Defterine Göre Kadılık, Adalet Kitabı”, Haz. Bülent Arı-Selim Aslantas, Ankara: Kadim Yayınları s. 124.

⁶ Ahmed Akgündüz, (1994), *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri*, VII, İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları.s. 250. Akgündüz, burada “her bin haneden” kısmını yanlışlıkla “her bir haneden” şeklinde okumuştur. Ancak eserin 279. sayfasında verilen Osmanlıca orijinalinde bu ifadenin “bin” olduğu görülmektedir.

⁷ Nuruosmaniye Kütüphanesi, Rumeli Kadıaskerliği Ruznamçesi, Yeni Kayıt: 4569/2, Eski Kayıt: 5193/2, Vr. 27a.

⁸ I. Selim Kanûnnâmesi (1512-1520) ve XVI. Yüzyılın İkinci Yarısının Bazı Kanunları, (1995), Haz. Selami Pulaha-Yaşar Yücel, Ankara: TTK, s.42.

⁹ Turan Gökçe, (1994), “Anadolu Vilayetine Dâir 919 (1513) Tarihli Bir Kadı Defteri”, s. 215-259.

¹⁰ Enver Çakar, (2002), “Kanuni Sultan Süleyman Kanun-nâmesine Göre 1522 Yılında Osmanlı İmparatorluğu’nun İdarî Taksimatı”, s. 261-271.

¹¹ TSMA, d. 699, Vr. 1b-8a.

Bu bilgiler ışığında elimizdeki defterdeki kazaların yevmiye miktarı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2: TSMA 5604 Nolu 934 (1528) Tarihli Deftere Göre Rumeli'deki Bazı Kazaların Yevmiye Miktarı

KAZA	YEVMIYE MİKTARI
Galata	130
Havâss-ı Kostantiniyye	70
Havâss-ı Marmara	20
Limni	15
İpsala	20
Keşan	20
Pravadi	40
Külfetler	15
Aydos	30
Karinabad	25
Ahyolu	40
Kili	40
Drama	30
Zihne	40
Üsküb	160
Karaverye	100
Hurpişte	30
Görice	35
Filibe	170
Sofya	130
Berkofça	20
Hasköy	40
Çernovi	40
Foça	50
Nertova	50
Vulçitrin	60
Ustrumca	50
İvranya	30
Havâss-ı Prizrin	25
İskenderiye	30
Podgoriçe	15
Avlonya	50
Arnavudbelgradı	70
Ergirükasrı	30
Delvine	25
Depedelen	20
Narda	50
Rinyase	10
Grebene	20
Fenar	40
Eğriboz	45
İstife	35
Gördös	25
Kalavrita	60
Kalamete	30
Arhoz	40
Moton	35
Taman	40
Azak	30
Kerş	15

Tabloda görüldüğü üzere en yüksek yevmiyeli kaza 170 akçelik yevmiye ile Filibe'dir. Onu 160 akçe yevmiye ile Üsküb takip eder. Galata ve Sofya 130 akçelik kazalar olup, Karaverye'nin yevmiyesi ise 100 akçedir. Bu beş kazadan başka yevmiyesi 100 ve üzeri akçe olan yer yoktur. En düşük yevmiyeli kaza ise 10 akçe yevmiye ile Rinyase'dir. Onu 15 akçelik yevmiye ile Kerş, Külfetler, Limni ve Podgoriçe kazaları izlemektedir.

Aynı tarihte Anadolu'daki kadılıkların durumunu gösteren başka bir defter de günümüze ulaşmıştır. Bu deftere göre; Anadolu'daki 211 kadılık içinde en yüksek yevmiyeye sahip yer 300 akçe ile Bursa'dır. Onu, 200 akçe yevmiyelik Amasya maa Ladik ve Merzifon ve Tire maa Güzelhisar, 150 akçe yevmiye ile İzmir, Kütahya, Tokat ve Ankara, 130 akçe yevmiye ile Ayasuluğ ve Konya, 120 akçe yevmiye ile Manisa ve 100 akçe yevmiye ile Antalya, Beyşehir, Larende, Kayseriye, Beçin ve Trabzon kazaları

izlemektedir. En düşük yevmiyeli yerler ise 10 akçe yevmiye ile Aladağ, Yenice-i Taraklu, Güzelcehisar, Koyluhisar, Kavak, Kalkanlu, Karıbazarı, Honaz ve Zeytun'dur.¹²

Kadiasker ruznamçeleri ortaya çıkmadan önce bir kadılık birimi olarak kazalar ve buraların yevmiye miktarının bilinmesi; daha sonra ortaya çıkan kadiasker ruznamçelerindeki verilerle bu miktarların kıyaslanması imkanı vermiştir. Aşağıdaki tabloda; bu defterdeki verilerle, 1522 tarihli belgenin verdiği bilgiler ve XVI. ve XVII. yüzyıl ruznamçeleriyle karşılaştırılmak suretiyle Rumeli kazalarının statü ve yevmiye değişimi gösterilmektedir.

Tablo 3: XVI. Yüzyılın Başından XVII. Yüzyılın Sonuna Kadar Rumeli Kazalarının Yevmiye Değişimi

KAZA	YEVMIYE MİKTARI			
	1522 ¹³	934 (1528)	1581-1592 ¹⁴	XVII. Yüzyıl (1595-1670) ¹⁵
Galata	80	130	-	-
Havâss-ı Kostantiniyye	40-50	70	-	-
Havâss-ı Marmara	20	20	200	-
Limni	15	15	150-80	130-150-200-300
İpsala	20	20	150	150-200-300
Keşan	15	20	130-70	150-200-300
Pravadi	30	40	300-150-50	150-300
Külfetler	15	15	-	-
Aydos	30	30	100-150	100-150-200-300
Karinabad	25	25	150-100-80-70	130-150-200-300
Ahyolu	25	40	150-200	150-200-300
Kili	40	40	150-100-80	80-130-150-200-300
Drama	30	30	150-300	150-200-300
Zihne	25	40	200-150	200-300
Üsküb	130-160	160	300-200-150	300
Karaverye	70	100	200	200-300
Hurpışte	30	30	130-100-80-70	80-130-150-200-300
Görice	25	35	80-70-60	70-80-100-130-150
Filibe	130	170	300-200	-
Sofya	100	130	300-200-150	300
Berkofça	20	20	80-100-150	150-200-300
Hasköy	30	40	150-130	200-300
Çernovi	20	40	300-200-150	-
Foça	40	50	150-130	100-130-150-200
Nertova	25	50	Belirtilmemiş	-
Vulçitrin	55	60	100-130	70-80-100-130-150
Ustrumca	40	50	200-150	150-200-300
İvranya	25	30	150-130-100-80-50	150-200-300
Havâss-ı Prizrin	20	25	-	40-70-80
İskenderiye	30-90	30	70-50	130-150-200-300
Podgoriçe	15	15	100-45-40	50-70-80-100-130-150
Avlonya	50	50	200-150	130-150-200
Arnavudbelgradı	40	70	200	150-200-300
Ergirükasrı	30	30	60-70	60-130-100-150-200-300
Delvine	20	25	45-60	130-150-200
Depedelen	20	20	100-80-50-45	50-70-80-100-130-150
Narda	40	50	150-70	150-200-300
Rinyase	10	10	-	-
Grebene	20	20	80-70-50	80-130-150
Fenar	35	40	300-200-150-40-35	45-70-80-100-130-150
Eğriboz	45	45	150-200-300	150-200-300
İstife	30	35	300-200-150-100-80	130-150-200-300
Gördös	25	25	130-150	150-200-300
Kalavrita	45	60	130-150	150-200-300
Kalamete	30	30	60-70-130	45-80-100-130-150
Arhoz	35	40	50-40-30-25	30-70-80-100-130-150
Moton	35	35	100-80	50-100-130-150-200
Taman	30	40	100-70-60-40-35	50-80-100-130-150-200-300
Azak	30	30	100-70-50-45	40-50-70-80-100-130-150

¹² Turan Gökçe, "934 (1528) Tarihli Bir Deftere Göre Anadolu Vilayeti Kadılıkları ve Kadıları", s. 81.

¹³ 1522 tarihine ait veriler, TSMA d. 699 Vr. 1b-8a'dan ve Enver Çakar'ın "Kanuni Sultan Süleyman Kanun-nâmesine Göre 1522 Yılında Osmanlı İmparatorluğu'nun İdari Taksimatı", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 12, S. 1, Elazığ, 2002, s. 268-271'den derlenerek oluşturulmuştur.

¹⁴ 1581-1592 tarihleri arasındaki ait veriler, Yasemin Beyazıt'ın, (2014), *Osmanlı İlimiye Mesleğinde İstihdam (XVI. Yüzyıl)*, Ankara: TTK, s. 183-188'den derlenerek oluşturulmuştur.

¹⁵ Buradaki veriler Ercan Alan, (2015), *Kadiasker Ruznamçelerine Göre XVII. Yüzyılda Rumeli'de Kadılık Müessesesi*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, s. 198-212'den derlenmiştir.

Kerş	15	15	60-50-40-30	45-50-80-100-130-150
------	----	----	-------------	----------------------

Buradaki verilere baktığımız zaman göze çarpan ilk husus; yevmiye miktarının XVI. yüzyılın sonundan itibaren XVII. yüzyıl boyunca sürekli yükseldiğidir. Mesela XVI. yüzyılın başında 15 akçelik bir kaza olan Limni, yüzyılın sonunda 80 ve 150 akçelik yevmiyeye, XVII. yüzyılda ise 130, 150, 200 ve hatta 300 akçelik bir kazaya dönüşmüştür. Bu yükselişte, artan nüfusun hane sayısını artırması ve kazaların sosyo-ekonomik olarak gelişmesi temel faktördür. Galata, Havass-ı Kostantiniyye ve Filibe'nin XVI. yüzyılın sonundan itibaren görülmemesinin sebebi; mevleviyet statüsünde olmaları ve mevleviyetlerin kaydının ruznamçelere yapılmamasıdır. Külfetler ve Rinyase gibi küçük kazalar XVI. yüzyılın sonunda ve XVII. yüzyıl boyunca kayıtlarına rastlamadığımız kazalardır. Buradan; zaten düşük yevmiyeli küçük birer kaza olan bu yerlerin kaza statülerinin kaldırılarak bir köy ya da nahiye olarak yakınındaki başka bir kazaya bağlandığını düşünebiliriz. Havâs-ı Prizrin gibi XVI. yüzyılın başında görülüp de yüzyılın ikinci yarısında kaza statüsünü kaybeden; ancak XVII. yüzyılda tekrar kaza statüsüne kavuşan yerler de mevcuttur.

2. Kadıların Görev Süresi

Kadıların görev süresi; yüzyıllara göre, görev bekleyen aday sayısının artışına paralel olarak değişiklik arz etmektedir. Konu hakkında araştırma yapan tarihçiler ise bu süre hakkında değişik süreler vermektedirler. İsmail Hakkı Uzunçarşılı bu sürenin 20 ay olduğunu; fakat XVI. asrın ortasında 2 seneden fazla olduğunu ve Halkondil Zeyli'ne göre 3 sene olduğunu belirtmektedir.¹⁶ Mustafa Akdağ ise XVI. yüzyıl için, bir yılı "müddet-i örfi", bir yıl da uzatmalı olarak ancak 2 seneliğine görevlendirildiklerini yazmaktadır.¹⁷ İlber Ortaylı ise; mahalli halk ile yakınlaşmamaları için kadıların tayin sürelerinin ve görevlerinin kısa tutulduğunu; ayrıca bu durumun hiyerarşide meydana gelmesi muhtemel tikanıklığı da önlediğini belirterek süre için rütbenin de esas tutulduğunu söyleyip Uzunçarşılı'ya atıfla 20 ay olduğunu yazmaktadır.¹⁸ Ancak daha sonraki başka bir yazısında kadıların 2 yıllık süreyle atandıklarını ve bu sürenin kısaltılmasının ya da uzatılmasının mümkün olduğunu belirtmektedir.¹⁹ Mehmet İpşirli ise; kadıların görevde oldukları süreye "müddet-i ittisal" ya da "zaman-ı ittisal", görevden ayrı oldukları süreye ise "müddet-i infisal" ya da "zaman-ı infisal" dendiğini ve kadıların belli bir süre için tayin edildiklerini söylemekte ve bu sürenin büyük kadılıklarda bir yıl iken kaza kadılıklarında iki sene veya yirmi ay olduğunu belirtmektedir.²⁰ Arık'a göre ise bu süre her asırda değişiklik göstermekle beraber; kaza kadıların görev süresi genellikle 20 ay, mevleviyet derecesindekilerin ise bir yıldır. Ancak yazar, XVI. yüzyılın ortalarında bu sürenin iki yıldan fazla olduğunu fakat mesleğe geçmek isteyenlerin sayısı fazla olunca, bu sürenin kısaltıldığını belirtip, XVII. yüzyılda "Büyük Mollalar"ın bir yıl için, kaza kadıların ise iki yıl için atanmakla beraber, gerçekte sadece 20 ay için tayin edildiklerini yazmaktadır.²¹ Son olarak İnalçık ise; bu sürenin 1006/1597'den önce 3 sene olduğunu, daha sonra önce 2 seneye sonra ise 20 aya düşürüldüğünü yazmakta; XVIII. yüzyılın ikinci yarısında ise 18 aya indirildiğini belirtmektedir.²²

İmparatorluğun kuruluş yıllarından beri var olan kadılık müessesinde, görev süreleri hakkında XVI. yüzyıla gelinceye kadar kaynaklarda bilgi yer almamaktadır. Bu yüzyılda ise görev sürelerinin bir tahdide tabi tutulmayıp dönemine göre değişiklik gösterdiğini söyleyebiliriz. Anadolu'daki kaza ve kadıların isimlerini veren 19 Cemaziyevvel 934 (10.02.1528) tarihli bir defterde kadıların görev süreleri hakkında bir tahdit olmayıp 211 kazadaki kadıların 2 yıldan 12 yıla kadar değişen sürelerde kadılık yaptığını görmekteyiz. 14 kadının 4 ila 12 yıl, 29'unun ise 3 ila 4 yıl arasında, 69'unun 2 yıldan 3 yıla kadar, 99'unun ise 2 yıla kadar görev yaptığı görülmektedir.²³ Anadolu'daki kadıların görev süresine ilişkin böyle bir kayıt olmasına rağmen Rumeli'deki kadıların XVI. yüzyıldaki durumu hakkında fazla bilgi mevcut değildi. Anadolu kadılıklarına ilişkin bu defter ile aynı tarihi taşıyan ve Rumeli'deki kadıların görev süreleri ve yevmiyelerini ihtiva eden araştırmamıza konu olan bu defterde azledilmeksizin 3 yıl ve daha fazla müddetle medreseye tasarruf eden müderrislerin ve üç yıl ve daha fazla kadılık yapmış olanların kayıtlarının yer alması kadılık süresi ile alakalı resmi bir sürenin henüz yerleşmediğini göstermektedir. Ancak bu tarihten sonra, XVI. yüzyılın son çeyreğinde tutulmaya başlanan Rumeli kadıaskerliği tayin ruznamçelerine göre ise; örfi müddet iki senedir.²⁴ Yüzyılın sonunda, 1006/1597-1598 tarihinde, çıkarılan İlmiyye Kanunu'nda da bu

¹⁶ Uzunçarşılı, *İlmiye Teşkilatı*, s.94.

¹⁷ Mustafa Akdağ, (1974), *Türkiye'nin İktisadî ve İctimâî Tarihi*, II 1453-1559, İstanbul: Cem Yayınları, s.98.

¹⁸ İlber Ortaylı, (1994), *Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devletinde Kadı*, Ankara: Turhan Yayınevi, s.16.

¹⁹ İlber Ortaylı, "Kadı", *DİA*, XXIV, İstanbul, 2001, s.71.

²⁰ Mehmet İpşirli, (1994), "Klasik Dönem Osmanlı Devlet Teşkilatı", *Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi*, I, Ed. Ekmeleddin İhsanoğlu, İstanbul: IRCICA Yayınları, s. 265.

²¹ Feda Şamil Arık, (1997), "Osmanlılarda Kadılık Müessesesi", Ankara Üniversitesi *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, S. 8, Ankara, s.7.

²² İnalçık, "Kazasker Ruznamçe Defterine Göre Kadılık", s. 133.

²³ Gökçe, "934 (1528) Tarihli Bir Deftere Göre Anadolu Vilayeti Kadılıkları ve Kadıları", s. 80.

²⁴ Beyazıt, *İstihdam*, s. 125.

süre 2 sene olarak verilmektedir.²⁵ Ancak aynı dönemde eserini kaleme alan Gelibolulu Mustafa Âlî ise, daha önce kadıların görev süresinin 3 sene olduğunu; kendi zamanında ise bunun 2 seneye düşürüldüğünü yazmaktadır.²⁶

Defterdeki veriler göz önüne alındığında en kısa süre kadılık yapan kişinin İpsala kadısı Sinan olduğu görülür. Kendisi buraya 11-20 Rebiülahir 931'de (05-14.02.1525) tayin olunmuştur ve defterin tutulduğu tarih itibarıyla 3 yıldır aralıksız görev yapmaktadır. Aynı şekilde Kili kadısı Şemseddin ve Ustrumca kadısı Hacı Bayram da 3 yıldan biraz fazla zamandır görev yapmaktadırlar. Atanma tarihi göz önüne alındığında Havass-ı Kostantiniyye kadısı Piri en uzun süre görev yapan kadı olarak gözükmektedir. Kendisi Kili'den buraya geçmiştir ve Kili'ye tayin tarihi 21-30 Rebiülevvel 927'dir (01-10.03.1521). Şu halde 7 yıldır aralıksız görev yaptığı anlaşılmaktadır. Aynı şekilde Vulçitrin kadısı Bedreddin de 7 yıldır görev yapmaktadır. Kendisi Vişegrad'da 11-20 Şevval 927'de (14-23.09.1521) göreve başlamış, ardından ara vermeksizin Srebreniçe'ye oradan da Vulçitrin'e geçmiştir.

Ancak buradaki kayıtlarda dikkat çeken bir husus; bir kadının bir kazada ya uzun süre görev yapması ya da bir kazada görevi sona erer ermez hiç ara vermeden başka bir kazada göreve başlamasıdır. Normal şartlar altında bir kaza ya da medresede görevi sona eren birisi bağlı olduğu kadıaskerlik dairesine giderek bir müddet mülazemet ederdi. XVI. yüzyılın hemen başlarına, II. Bayezid dönemine ait bir mülazemet kaydında Anadolu ve Rumeli kazalarında görevleri sona erip mülazemete devam eden kadıların isimleri yer almaktadır.²⁷ Ancak elimizdeki deftere baktığımızda bazı kadıların bir kazada görevi sona erdikten sonra ara vermeden başka bir kazada göreve başladığı anlaşılmaktadır. Bu durum, sözlükte "elden ele, doğrudan doğruya, vasıtasız" manalarına gelen "yeden bi-yedin" kelimesi ile ifade edilmektedir.²⁸ Bu duruma ilişkin en iyi örnek Galata kadısı Hasan Çelebi'dir. Kendisi hakkında; Galata'ya Ilıca'dan, Ilıca'ya Filorina'dan, Filorina'ya Çatalca'dan, Çatalca'ya Yenice-i Vardar'dan "yeden bi-yedin" geçtiği kaydı vardır. Yenice-i Vardar'ın ise 21-29 Rebiülahir 928'de (20-28.03.1522) kendisine tevcih edildiği yazmaktadır.²⁹ Şu halde kendisi, beş ayrı kazada altı yıldır aralıksız görev yapmaktadır ve bir kazadan diğerine geçerken bir ara verme durumu söz konusu olmamıştır. Bu durum, bir görevden ayrıldıktan sonra bağlı olduğu kadıaskerlik dairesinde mülazemet usulünün, yeni bir göreve atanmak için temel şart olma özelliğine henüz kavuşmadığını göstermektedir.

Sonuç

Kadılık müessesine ilişkin ayrıntılı bilgileri ihtiva eden kadıasker ruznamçe ve ruus defterlerinin XVI. yüzyılın ikinci yarısından itibaren düzenli olarak tutulduğu göz önüne alınırsa ve hatta XVI. yüzyılın başlarına kadar kazalar ve buraların başında görev yapan kadılar hakkında arşiv belgelerinin günümüze ulaşmamış olması elimizdeki defterin verdiği bilgilerin ne kadar kıymetli olduğunu göstermektedir.

Öncelikle buradaki kayıtlardan kadıların görev sürelerinin XVI. yüzyılın ikinci yarısından önce herhangi bir tahdide tabi olmayıp oldukça uzun olduğunu anlamaktayız. Her ne kadar aynı dönemde bir kazadan ya da müderrislikten ayrıldıktan sonra İstanbul'da mülazemete devam eden ulemanın kayıtlarını havi başka defterler olsa da bu dönemde bu kuralın kesin bir şekilde uygulandığını söyleyemeyiz. Defterde, münfasıl olmadan ve İstanbul'daki mülazemete devam etmeden bir görevden diğerine geçmek "yeden bi-yedin" diye tarif edilmektedir. Bu dönemde bir görev için sıra bekleyen aday sayısının az olması, bir kazadan diğerine hiç ara vermeden geçmenin temel sebebi olmalıdır. Aynı şekilde aday sayısının azlığı kadıların bir kazada uzun süre görev yapmalarını sağlamıştır.

Defterde dikkati çeken bir diğer husus ise; kadıların yevmiyesinin XVI. yüzyılın ikinci yarısına göre düşük olmasıdır. Bunun nedeni ise; yevmiye miktarının nüfusa paralel hesaplandığı bilgisinden hareketle, nüfusun yüzyılın ikinci yarısına göre düşük ve sosyo-ekonomik gelişimin geride olmasıdır.

T SMA D. 5604 Numaralı Defterin Kadılık Kısmının Transkripsiyonu

[3b]

Defter-i Kuzât-ı Mansûbîn ki Bilâ-azl Kazâ Tasarruf Eylediklerinin Zamânı Üç Yıl veya Dahi Ziyâde Olmuştur

Tahrîren fî Evâhir-i Evveli'l-cumâdeyn li-sene erba' ve selâsin ve tis'a-mie

Kazâ-yı Galata der-tasarruf-ı Mevlânâ Hasan Çelebi yüz otuz akçe yazar. Ilıca'dan yeden bi-yedin gelmiştir. Anda Filorina'dan yeden bi-yedin gelmiştir. Filorina'ya Çatalca'dan yeden bi-yedin gelmiştir. Çatalca'ya Yenice-i Vardar'dan yeden bi-yedin gelmiştir. Yenice-i Vardar sadaka olunmuş fî evâhir-i Âhirü'r-rebiayn sene 928.

²⁵ *İlmîyye Kanunnamesi*, Vr. 70a, Ahmed Akgündüz, *Osmanlı Kanunnameleri*, VIII, s. 633-636 içinde.

²⁶ Gelibolulu Mustafa Âlî, *Künhü'l-Ahbâr*, C.II, *Fatih Sultan Mehmed Deiri 1451-1481*, Haz. M. Hüdai Şentürk, Ankara, TTK, 2003, s. 75.

²⁷ T SMA, d. 5605/1, Vr. 3b-6b.

²⁸ Ferit Devellioğlu, (2002), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara: Aydın Kitabevi, s. 1391.

²⁹ T SMA, d. 5604, Vr. 3b.

Kazâ-yı Havâss-ı Kostantiniyye der-tasarruf-ı Mevlânâ Pîrî yetmiş akçe yazar. Anda kazâ-yı Kili'den yeden bi-yedin gelmiştir. Kazâ-yı Kili sadaka olunmuş fi evâhir-i Evveli'r-rebiayn sene 927.

Kazâ-yı Havâss-ı Marmara der-tasarruf-ı Mevlânâ Hacı yirmi akçe yazar. Mezbûra sadaka olunmuş fi evâil-i Ramazân sene 929.

Kazâ-yı Limni der-tasarruf-ı Mevlânâ Tâceddin on beş akçe yazar. Mezbûra sadaka olunmuş fi evâsıt-ı Ramazân sene 929.

Kazâ-yı İpsala der-tasarruf-ı Mevlânâ Sinan yirmi akçe yazar. Mezbûra sadaka olundu fi evâhir-i Âhiri'r-rebiayn sene 931.

Kazâ-yı Keşan der-tasarruf-ı Mevlânâ Muhyiddin yirmi akçe yazar. Mezbûra sadaka olundu fi evâil-i Evveli'l-cumâdeyn sene 930.

Kazâ-yı Pravadi der-tasarruf-ı Mevlânâ Muhyiddin El-Yegânî kırk akçe yazar. Mezbûra sadaka olundu fi evâhir-i Ramazân sene 930.

Kazâ-yı Külfetler der-tasarruf-ı Mevlânâ Dede on beş akçe yazar. Mezbûra sadaka olunmuş fi evâsıt-ı Şa'bân sene 929.

Kazâ-yı Aydos der-tasarruf-ı Mevlânâ Ahmed Çelebi otuz akçe yazar. Mezbûra sadaka olundu fi evâhir-i Zilkade sene 930.

[4a]

Kazâ-yı Karinabad der-tasarruf-ı Mevlânâ Muslihiddin yirmi beş akçe yazar. Anda Zağra Yenicesi'nden yeden bi-yedin gelmiştir. Ol sadaka olundu fi evâsıt-ı Ramazân sene 930.

Kazâ-yı Ahyolu der-tasarruf-ı Mevlânâ Hüsâm kırk akçe yazar. Kazâ-yı mezbûra Akçakızanlık'dan yeden bi-yedin gelmiştir. Anda Kırçova'dan yeden bi-yedin gelmiştir. Kırçova sadaka olundu fi evâsıt-ı Âhiri'l-rebiayn sene 930.

Kazâ-yı Kili der-tasarruf-ı Mevlânâ Şemseddin kırk akçe yazar. Mezbûra sadaka olundu fi evâsıt-ı şehr-i Safer sene 931.

Kazâ-yı Drama der-tasarruf-ı Mevlânâ Şemseddin otuz akçe yazar. Mezbûra sadaka olunmuş fi evâil-i Ramazân sene 929.

Kazâ-yı Zihne der-tasarruf-ı Mevlânâ Ömer ve kırk akçe yazar. Anda Mizistre'den yeden bi-yedin gelmiştir. Ol sadaka olundu fi evâsıt-ı Zilkade sene 930.

Kazâ-yı Üsküb maa nevâhihî der-tasarruf-ı Mevlânâ Derviş Çelebi yüz altmış akçe yazar. Anda Selanik'den yeden bi-yedin gelmiştir. Selanik sadaka olundu fi evâil-i Âhiri'l-rebiayn sene 930.

Kazâ-yı Karaverye der-tasarruf-ı Mevlânâ Mahmud Çelebi yüz akçe yazar. Anda Filorina'dan yeden bi-yedin gelmiştir. Filorina'ya Çatalca'dan yeden bi-yedin gelmiştir. Çatalca'ya Manastır'dan yeden bi-yedin gelmiştir. Manastır'a Novaberde'den yeden bi-yedin gelmiştir. Novaberde sadaka olundu fi evâhir-i Zilkade sene 930.

Kazâ-yı Hürpîşte der-tasarruf-ı Mevlânâ Şeyh Mehmed otuz akçe yazar. Mezbûra sadaka olunmuş fi evâsıt-ı Şa'bân sene 929.

Kazâ-yı Görice der-tasarruf-ı Mevlânâ Hayreddin otuz beş akçe yazar. Mezbûra sadaka olundu fi evâsıt-ı Evveli'l-cumâdeyn sene 930.

Kazâ-yı Filibe der-tasarruf-ı Mevlânâ Mâlî Çelebi yüz yetmiş akçe yazar. Anda Gelibolu'dan yeden bi-yedin gelmiştir. Gelibolu kazâsı sadaka olunmuş fi evâhir-i Zilkade sene 928.

Kazâ-yı Sofya der-tasarruf-ı Mevlânâ Abdi Çelebi yüz otuz akçe yazar. Mezbûra sadaka olundu fi evâil-i Zilkade sene 930.

[4b]

Kazâ-yı Berkofça der-tasarruf-ı Mevlânâ Uzun Ahmed yirmi akçe yazar. Mezbûra sadaka olundu fi evâil-i Evveli'l-rebiayn sene 930.

Kazâ-yı Hasköy der-tasarruf-ı Mevlânâ Mehdi kırk akçe yazar. Mezbûra sadaka olundu fi evâil-i Şa'bân sene 930.

Kazâ-yı Çernovi der-tasarruf-ı Mevlânâ Şemseddin kırk akçe yazar. Mezbûra sadaka olundu fi evâil-i Evveli'l-cumâdeyn sene 930.

Kazâ-yı Foça der-tasarruf-ı Mevlânâ Davud Çelebi elli akçe yazar. Kazâ-yı Nertova'dan yeden bi-yedin gelmiştir. Nertova sadaka olundu fi evâhir-i Zilkade sene 930.

Kazâ-yı Nertova der-tasarruf-ı Mevlânâ Kasım elli akçe yazar. Mezbûra sadaka olundu fi evâsıt-ı Âhiri'l-cumâdeyn sene 930.

Kazâ-yı Vulçitrin der-tasarruf-ı Mevlânâ Bedreddin altmış akçe yazar. Srebreniçe'den yeden bi-yedin gelmiştir. Anda Vişegrad'dan yeden bi-yedin gelmiştir. Vişegrad sadaka olundu fi evâsıt-ı Şevvâl sene 927.

Kazâ-yı Ustrumca der-tasarruf-ı Mevlânâ Hacı Bayram elli akçe yazar. Mezbûra sadaka olundu fi evâsıt-ı Safer sene 931.

Kazâ-yı İvranya der-tasarruf-ı Mevlânâ Alaaddin otuz akçe yazar. Karinabad'dan yeden bi-yedin gelmiştir. Karinabad sadaka olundu fî evâsıt-ı Şevvâl sene 930.

Kazâ-yı Havâss-ı Prizrin der-tasarruf-ı Mevlânâ Muhyiddin yirmi beş akçe yazar. Mezbûra sadaka olundu fî evâsıt-ı Evvelî'l-rebiayn sene 930.

Kazâ-yı İskenderiye der-tasarruf-ı Mevlânâ Muhyiddin otuz akçe yazar. Çorlu'dan yeden bi-yedin gelmiştir. Çorlu sadaka olunmuş fî evâil-i Zilhicce sene 929.

Kazâ-yı Podgoriçe der-tasarruf-ı Mevlânâ Abdi on beş akçe yazar. Mezbûra sadaka olundu fî evâhir-i Âhiri'l-cumâdeyn sene 930.

[5a]

Kazâ-yı Avlonya der-tasarruf-ı Mevlânâ Fazlullah elli akçe yazar. Arnavudbelgradı'ndan yeden bi-yedin gelmiştir. Arnavudbelgradı'na İskenderiye'den yeden bi-yedin gelmiştir. İskenderiye sadaka olunmuş fî evâhir-i Receb sene 929.

Kazâ-yı Arnavudbelgradı der-tasarruf-ı Mevlânâ Alaaddin yetmiş akçe yazar. Vardar Yenicesi'nden yeden bi-yedin gelmiştir. Vardar Yenicesi sadaka olundu fî evâil-i Şa'bân sene 930.

Kazâ-yı Ergirükasrı der-tasarruf-ı Mevlânâ Muslihiddin otuz akçe yazar. Mezbûra sadaka olunmuş fî evâhir-i Şa'bân sene 929.

Kazâ-yı Delvine der-tasarruf-ı Mevlânâ Arab Çelebi yirmi beş akçe yazar. Mezbûra sadaka olundu fî evâil-i Âhiri'l-cumâdeyn sene 930.

Kazâ-yı Depedelen der-tasarruf-ı Mevlânâ Alaaddin yirmi akçe yazar. Mezbûra sadaka olundu fî evâil-i Âhiri'l-cumâdeyn sene 930.

Kazâ-yı Narda der-tasarruf-ı Mevlânâ Bedreddin elli akçe yazar. Mezbûra sadaka olundu fî evâil-i Receb sene 930.

Kazâ-yı Rinyase der-tasarruf-ı Mevlânâ Kara Musa on akçe yazar. Mezbûra sadaka olundu fî evâil-i Âhiri'l-cumâdeyn sene 930.

Kazâ-yı Grebene der-tasarruf-ı Mevlânâ Lütfi yirmi akçe yazar. Pınarhisar'dan yeden bi-yedin gelmiştir. Pınarhisar sadaka olunmuş fî gurre-i Zilhicce sene 929.

Kazâ-yı Fenar der-tasarruf-ı Mevlânâ Hüsam kırk akçe yazar. Mezbûra sadaka olunmuş fî evâil-i Safer sene 929.

Kazâ-yı Eğriboz der-tasarruf-ı Mevlânâ Ebubekir Çelebi kırk beş akçe yazar. Mezbûra sadaka olundu fî evâhir-i Safer sene 930.

Kazâ-yı İstife der-tasarruf-ı Mevlânâ Muhyiddin Eş-şehîr bi-Arab Siyâh otuz beş akçe yazar. Livadya'dan yeden bi-yedin gelmiştir. Livadya sadaka olundu fî evâil-i Âhiri'l-rebiayn sene 930.

[5b]

Kazâ-yı Gördös der-tasarruf-ı Mevlânâ Taceddin yirmi beş akçe yazar. Mezbûra sadaka olundu fî evâhir-i Evvelî'l-rebiayn sene 930.

Kazâ-yı Kalavrita der-tasarruf-ı Mevlânâ Abdülkerim ki Baklacı-zâde dimekle ma'rûfdur. Altmış akçe yazar. Balyabadra'dan yeden bi-yedin gelmiştir. Balyabadra sadaka olunmuş fî evâhir-i Şa'bân sene 929.

Kazâ-yı Kalamete der-tasarruf-ı Mevlânâ Muhyiddin otuz akçe yazar. Mezbûra sadaka olundu fî evâil-i Şa'bân sene 930.

Kazâ-yı Arhoz der-tasarruf-ı Mevlânâ Abdülkerim kırk akçe yazar. Mezbûra sadaka olundu fî evâhir-i Zilkade sene 930.

Kazâ-yı Moton der-tasarruf-ı Mevlânâ Mehmed Çelebi bin İştib-zâde otuz beş akçe yazar. Kazâ-yı Pirvenik'den yeden bi-yedin gelmiştir. Pirvenik sadaka olunmuş fî evâil-i Ramazân sene 929.

Kazâ-yı Taman der-tasarruf-ı Mevlânâ Hasan kırk akçe yazar. Mezbûra sadaka olundu fî evâsıt-ı Evvelî'l-cumâdeyn sene 930.

Kazâ-yı Azak der-tasarruf-ı Mevlânâ Hüsam otuz akçe yazar. Mezbûra sadaka olunmuş fî evâsıt-ı Receb sene 929.

Kazâ-yı Kerş der-tasarruf-ı Mevlânâ Hasan on beş akçe yazar. Mezbûra sadaka olundu fî evâhir-i Zilkade sene 930.

Cem'an kuzât-ı nefer 50.

KAYNAKÇA

A. Arşiv Kaynakları, Yayınlanmış Belgeler ve Kaynak Eserler
Nuruosmaniye Kütüphanesi (NOK)

Rumeli Kadıaskerliği Ruznamçesi Yeni Kayıt: 4569/2, Eski Kayıt: 5193/2.

Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi (TSMA)

Defter No: 699, 5604, 5605/1.

AKGÜNDÜZ, Ahmet, (1994), *Osmanlı Kanûnâmeleri ve Hukukî Tahlilleri*, VII ve VIII, İstanbul: Osmanlı Araştırmaları Vakfı Yayınları.

- ÇAKAR, Enver, (2002), "Kanuni Sultan Süleyman Kanun-nâmesine Göre 1522 Yılında Osmanlı İmparatorluğu'nun İdari Taksimatı", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 12, Ş. 1, Elazığ, s. 261-282.
- Gelibolulu Mustafa Âli (2003), *Künhü'l-Ahbâr, C.II, Fatih Sultan Mehmed Devri 1451-1481*, Haz. M. Hüdaî Şentürk, Ankara: TTK.
- GÖKÇE, Turan, (1994), "934 (1528) Tarihli Bir Deftere Göre Anadolu Vilayeti Kadılıkları ve Kadıları" *3 Mayıs 1944 50. Yıl Türkçülük Armağanı*, İzmir, s. 77-94.
- _____, (1994) "Anadolu Vilayetine Dair 919 (1513) Tarihli Bir Kadı Defteri", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, S.IX, s. 215-259.
- _____, (1996), "934 (1528) Tarihli Bir Deftere Göre Anadolu Vilayeti Medreseleri ve Müderrisleri", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XI, İzmir, s. 163-175.
- I. Selim Kanunnâmesi (1512-1520) ve XVI. Yüzyılın İkinci Yarısının Bazı Kanunları*, (1995), Haz. Selami Pulaha-Yaşar Yücel, Ankara: TTK.
- B. Araştırma - İnceleme Eserleri**
- AKBAYAR, Nuri (2003), *Osmanlı Yer Adları Sözlüğü*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- AKDAĞ, Mustafa, (1974), *Türkiye'nin İktisadi ve İktisai Tarihi*, II 1453-1559, İstanbul: Cem Yayınları.
- ALAN, Ercan (2015), *Kadıasker Ruznamçelerine Göre XVII. Yüzyılda Rumeli'de Kadılık Müessesesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- ARIK, Feda Şamil, (1997), "Osmanlılarda Kadılık Müessesesi", *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, S. 8, s. 1-71.
- BAYKARA, Tuncer (2002), "Kaza", *DİA*, XXV, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, s.119-120.
- BEYAZIT, Yasemin (2014), *Osmanlı İlmîyye Mesleğinde İstihdam (XVI. Yüzyıl)*, Ankara: TTK.
- DEVELİOĞLU, Ferit, (2002), *Osmanlıca - Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara: Aydın Kitabevi.
- İNALCIK, Halil, (2007), "Kazasker Ruznamçe Defterine Göre Kadılık", *Adalet Kitabı*, Haz. Bülent Arı-Selim Aslantas, Ankara: Kadim Yayınları, s. 121-143.
- İPŞİRLİ, Mehmet, (1994), "Klasik Dönem Osmanlı Devlet Teşkilatı", *Osmanlı Devleti ve Medeniyeti Tarihi*, I, Ed. Ekmeleddin İhsanoğlu, İstanbul: IRCICA Yayınları.
- ORTAYLI, İlber (1994), *Hukuk ve İdare Adamı olarak Osmanlı Devletinde Kadı*, Ankara: Turhan Kitabevi.
- _____, (2001), "Kadı", *DİA*, XXIV, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, s. 69-73.
- Osmanlı Yer Adları: I Rumeli Eyaleti (1514-1550)* (2013), Haz. Ahmet Özkılınç ve Diğerleri, Ankara: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayınları.
- SEZEN, Tahir (2006), *Osmanlı Yer Adları*, Ankara: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayınları.
- UNAN, Fahri (2004), "Mevleviyet", *DİA*, XXIX, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Yayınları, s. 467-468.
- UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı (1988), *Osmanlı Devleti'nde İlmîyye Teşkilatı*, Ankara: TTK.